

וקרע שיראין של חבריו בשעה שבלע את לא-א התרומה, ותשלום השיראין הוא דאיכא בינייהו בין אביי לרבא. (1)

גופא: אמר רב חסדא: מודה רבי נחוניא בן הקנה, בגונב חלבו של חבריו ואכלו, שהוא חייב בתשלומי הגניבה. כיון שכבר נתחייב בתשלום הגניבה, קודם שיבוא לידי עבירה על איסור אכילת חלב.

והוינן בה: לימא, האם נאמר כי פליגא הא דאמר רב חסדא, על הא דאמר רבי אבין? האם מוכרח מדברי רב חסדא שהוא חולק על דברי רבי אבין, דלהלן?

א. המעביר חפץ בשבת ממקום למקום

כי היות והמשקין נמאסים מיד כשבאים לתוך פיו, שוב אין לחייבו על שלא החזירם, ואינו חייב אלא כשבאו לתוך מעיו מדין "נהנה" [וכדין אוכל שתחב לו חבריו למקום דלא מצי לאהדורה אלא על ידי הדחק], והרי בשעת הנאתו מתחייב הוא מיתה בידי שמים, והיא פוטרתו מחיוב התשלומין.

רב אשי אמר ליישב, כדי שלא יקשה מדברי רב חסדא:

איכא בינייהו בזר שאכל תרומה משלו — שירש אותה מאבי אמו הכהן, ואין אנו דנים על תשלומי התרומה, כי שלו היא, אך נתחייב מיתה בידי שמים היות והוא זר.

הכתובה אותה הם רצו להפסיד בשקר לאשה, היות ואנו אומרים "קם ליה בדרכה מיניה", ואין מחייבים את עדי השקר אלא במיתה החמורה; והבעל שהביא את עדי השקר מתחייב מאה כסף קנס "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל".

ב. חזר והביא הבעל עדים והזימום לעדי האב [שבעדות הזמתם את עדי הבעל הם חייבו אותם מיתה, ואת הבעל מאה כסף] —

הרי עדי האב נהרגין על שזממו להרוג את עדי הבעל, ואף משלמין לבעל את מאת הכסף אותם הם בקשו להפסידו, ואין אומרים קם ליה — לעדי האב — בדרכה מיניה ונחייבם מיתה בלבד; היות ואת הממון הם באו להפסיד לבעל, ואילו מיתה ביקשו הם לחייב את עדי הבעל ו"ממון לזה ונפשות לזה חייב" לדעתו של רב יוסף.

וסבירא ליה לרש"י, כי לפי דעתו של רב יוסף, אף כאן שמתחייב אוכל התרומה מיתה על אכילת תרומה, וחייב ממון על קריעת שיראין לחבריו, הרי זה כממון לזה ונפשות לזה, וכיון שאומר רב אשי שהוא פטור, בהכרח שהוא

"נהנה" משל חבריו [אם לא שקים ליה כדרכה מיניה], והוא דבר הצריך ביאור.

1. א. מסוגיא זו מבואר שדין קים ליה כדרכה מיניה אינו רק כשמתחייב על אותו מעשה עונש חמור וקל, אלא אף כשמתחייב בעת ובעונה אחת על שני מעשים נפרדים עונש חמור וקל, הרי העונש החמור פוטר מדין קים ליה כדרכה מיניה, רעק"א.

ב. כתב רש"י: "ואף על גב דמיתה לאו משום ממונא דניזק אתיא ליה [שהרי המיתה היא מחמת התרומה שלו, ואילו הממון משל חבריו הוא], מיפטר, וסבירא ליה לרב אשי מיתה לזה ותשלומין לזה, פטור".

ביאור הענין הוא, שבמסכת סנהדרין ט ב אמר רב יוסף:

א. הוציא הבעל שם על אשתו שזינתה ובא לחייב את אשתו מיתה ולהפסידה כתובתה, והביא על כך עדים, והלך אביה של האשה והביא עדים והזימום לעדי הבעל —

הרי עדי השקר של הבעל נהרגין על שזממו להרוג את האשה, ואין משלמין את ערך

ונמצא שהאדם הזורק החץ חילל את השבת והזיק את ממון חברו, בפעולה אחת –

הרי הזורק פטור מתשלומים עבור נזק השיראין, היות וקם ליה בדרכה מיניה.

וכאן, הרי אין חיוב המיתה והממון באין כאחת, כי את חיוב הממון הוא התחייב כבר תוך כדי מעופו של החץ, כאשר קרע החץ את הבגדים, ואילו חיוב המיתה לא יבוא עליו אלא בשעה שתגמר המלאכה, כשינוח החץ ברשות הרבים לסוף ארבע אמות. ומכל מקום הוא נפטר מחיוב תשלומין עבור הנזק!

ומשום שעקירה של החץ – צורך הנחה היא.

כלומר: הואיל ונצרך להנחת החפץ לסוף ארבע אמות, שיעקרנו ממקומו, ויעבירונו ממקום שהיה בו, לכן מחשיבים אנו את כל המעשה מן העקירה ועד ההנחה כמלאכה ארוכה שהוא מתחייב עליה – לכשתיגמר – מיתת בית דין.

והיות ובשעת עשיית המלאכה – שהיא כאמור מתחילת העקירה – נתחייב בממון,

ברשות הרבים, במרחק ארבע אמות, וכגון שתחילה עקרו מרשות הרבים, ובסוף הניחו במקום אחר ברשות הרבים, לאחר שהעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, (2) הרי הוא חייב מיתה על מלאכת "הוצאה" בשבת, שנכללת בה [מהלכה למשה מסיני] גם העתקת חפץ ממקומו ברשות הרבים אל מקום אחר ברשות הרבים.

ב. העוקר חפץ מרשות היחיד, והוציאו לרשות הרבים והניחו שם, הרי הוא חייב מיתה, שעבר על מלאכת הוצאה.

ג. שיעור ההגבהה כדי לקנות חפץ בקנין הגבהה, לדעת רש"י, הוא שלשה טפחים.

שיעור עקירת חפץ לענין הוצאת שבת, לפי התוספות בסוגייתנו, הוא בהגבהתו מהרשות לגובה שלשה טפחים באויר.

דאמר רבי אבין: הזורק חץ בשבת ברשות הרבים מתחילת ארבע אמות לסוף (3) ארבע אמות [שהוא שיעור העברה ברשות הרבים לחייב עליה מיתת בית דין משום מלאכה בשבת] –

וקרע החץ שיראין, בגדי משי יקרים של חברו, בהליכתו [במעופו של החץ].

היחיד והניחו ברשות היחיד ועבר ארבע אמות ברשות הרבים – הרי זה חייב.

3. יש מהאחרונים שכתבו לדקדק את לשון הגמרא "מתחילת ארבע לסוף ארבע", שאין הוא פטור על קריעת השיראין אלא אם כן נקרעו השיראין בתוך ארבע אמות, אבל אם נקרעו השיראין לאחר שעבר החץ ארבע אמות, אף על פי שעדיין לא נח החץ אין הוא פטור שכבר נגמרה ההעברה.

חולק על רב יוסף המחייב באופן זה ממון. ומבואר מדברי רש"י שלא כתב כן אלא על דברי רב אשי, שאם אכל את תרומתו של חברו ועליה הוא מתחייב מיתה לשמים על איסור אכילת תרומה, וממון לחבירו על גזילת תרומתו, זה מיקרי "ממון ונפשות לאחד".

ובביאור דברי רש"י, ומה שקשה עליו, ראה בתוספות.

2. דעת המאירי היא, שאפילו עקרו ברשות

ברשות הרבים, ולכן נחשבת משעת העקירה עשיית מלאכה המחייבת מיתה.

אבל **הכא**, הרי אפשר לאכילה בלא הגבהה, **דאי בעי** – גחין [מתכופף] ואכיל.

כלומר: אי אפשר להחשיב את ההגבהה – שהיא למעלה משלשה טפחים – כחלק ממעשה האכילה. ורק אילו היתה פעולת ההגבהה נצרכת לאכילת החלב, אז אכן היינו אומרים שאף ההגבהה היא חלק ממעשה האיסור, והיות ובאותה שעה שהוא עוסק במעשה האיסור המחייבו מיתה הרי הוא מתחייב ממון, אין הוא חייב לשלמו.

אבל כיון שאין פעולת ההגבהה לגובה של שלשה טפחים נצרכת לאכילת החלב, כי יכול היה להתכופף למטה משלשה טפחים ולאוכלו, ולכן אין אנו מחשיבים את "ההגבהה" כחלק ממעשה איסור האכילה.

ונמצא, כי בשעה שהוא מתחייב ממון, דהיינו כשהגביהו לגובה שלשה טפחים, אין הוא עוסק בפעולה המחייבתו כרת, וגם לא נתחייב בפועל כרת באותה שעה [אלא כשאכל את החלב], ולכן אין כאן מה

הרי הממון נפטר מדין "קם ליה בדרכה מיניה".

ואם כן, **הכא נמי**, במי שמגביה חלב כדי לאוכלו, היות והוא מגביה את הדבר כדי להביאו לפיו ולאוכלו, על כן יש לנו לומר שההגבהה של החלב הגנוב, **צורך אכילה היא**. וכאילו הוא התחיל באכילה משעת הגבהה.

ומאחר שתוך כדי מעשה הנצרך ל"אכילה" נתחייב בחיוב גניבה, דהיינו בשעת ההגבהה, הרי שלפי דעתו של רבי אבין יש לנו לפוטרו מממון עליה, כיון שהיא נעשית בשעה שכבר התחיל באכילה המביאתו לידי כרת.⁽⁴⁾

ומאחר שלא פטר רב חסדא על ההגבהה היות והיא קודמת לאכילה, האם אכן מוכרח שחולק רב חסדא אדרבי אבין?

דוחה הגמרא: **הכי השתא!**? וכי הנידון דומה לראיה!

התם גבי זורק חץ, **אי אפשר להנחה** שיתחייב עליה בלא עקירה והעברת החפץ

4. יש להוסיף בזה ביאור:

א. חיוב ממון החל בשעה שהאדם עושה פעולה שהוא מתחייב עליה מיתה, ואפילו שבאותה שעה של חיוב הממון הוא עוסק רק בחלק מן המחייב של המיתה, הרי הוא פטור מממון.

ב. כל פעולה שהאדם עושה והיא נצרכת לו כדי שבסופה יתחייב עליה מיתה, אף שהפעולה עצמה אינה אלא הכשר למעשה העבירה, אף היא כחלק מפעולת האיסור תיחשב; כן היא

משמעות לשונו של רש"י.

ג. הן העקירה והן העברה ברשות הרבים הם חלק מהמלאכה המחייבת מיתה, ומטעם זה פוטר רבי אבין, ולפי זה דמיון הגמרא לדברי רבי אבין הוא מסברא, ומשום שמסתבר לגמרא שאף הגבהה שאינה חלק אמיתי ממעשה המחייב, כיון שהיא נצרכת לה, אף היא כחלק ממעשה המחייב תיחשב, ואולם אין לזה מקור בדברי רבי אבין; וראה היטב מה שכתב בעל שיטה מקובצת בד"ה שעקירה.

שיפטור את הממון.⁽⁵⁾

לדינא בין האי לישנא קמא להאי לישנא בתרא?

איכא בינייהו: המעביר סכין ברשות הרבים מתחילת ארבע לסוף ארבע, וקרע שיראין בהליכתו.

אי נמי, יש לחלק באופן אחר, שלא נאמרו דברי רבי אבין אלא ב"זריקת חץ" בלבד, ורק באופן שעל ידי אותו חץ נקרעו השיראין, ומשום:

כי להך לישנא דאמרת אי אפשר להנחה בלא עקירה, ומשום טעם זה נפטר הוא בזורק חץ על השיראין, **הכא** גבי מעביר סכין נמי, הרי אי אפשר להנחה בלא עקירה.

דהתם גבי זורק חץ, אי בעי לאהדורה [אם היה רוצה להחזיר את החץ] אחר שיצא מידו, הרי לא מצי מחדר לה [שוב אינו יכול להחזירו]. נמצא, שעיקר חיובו הן על מלאכת שבת והן על קריעת השיראין היא על זריקת החץ, שהרי כל מה שנעשה אחר כך אינו תלוי בו, ולכן נפטר הוא אף על קריעת השיראין.

ואילו להך לישנא דאמרת: אינו נפטר אלא אם כן לא מצי מחדר לה —

הכא גבי מעביר סכין, הרי מצי מחדר לה.

אבל **הכא**, בהגבהת החלב, הרי אף לאחר שהגביהה, מצי מחדר לה להחזירה ולא לאוכלה. ואם כן אין חיוב כרת שלו על ההגבהה, ולכן אין נפטר חיוב הממון שהיה בהגבהה.⁽⁶⁾

גופא: אמר רבי אבין: הזורק חץ בשבת מתחילת ארבע לסוף ארבע, וקרע שיראין בהליכתו, הרי זה פטור מתשלומין, כיון שעקירה צורך הנחה היא.

ומפרשת הגמרא: **מאי איכא** נפקא מינה

מתיב רב ביבי בר אביי מהא דתניא: **הגונב**

5. נחלקו הראשונים בסוגייתנו:

חלב מהעברה ברשות הרבים, כי לגבי העברה ברשות הרבים האיסור הוא שמחייב את עקירת והעברת החפץ ברשות הרבים.

יש הסוברים כי אותה פעולה שהיא נצרכת מכח המציאות למעשה האכילה, כגון הכנסת החלב לתוך פיו, אף לפי תירוץ הגמרא חשובה היא כחלק ממעשה המחייב, ואם יתחייב ממון באותה שעה אכן ייפטר מן הממון, אלא שבהגבהת חלב, גם המציאות אינה כופה עליו את הגבהת החפץ, כיון "דאי בעי גחין ואכיל".

6. נתבאר על פי דרך אחת שכתבו האחרונים, ולפי דרך זו חוזרת בה הגמרא מההבנה הקודמת בדברי רבי אבין, ומחדשת, שאין דבריו אמורים אלא בזריקת חץ, שעל מעשה אחד של הזריקה אתה מחייבו את כל חיוב המיתה ואת כל חיוב התשלומין.

ואולם יש הסוברים שעיקר כוונת הגמרא לומר שמבחינת האיסור לא איכפת לן שישחה ויאכל, ואפילו אם המציאות היתה כופה עליו את הגבהת החפץ, אם מבחינת איסור התורה אין בזה צורך, אין פעולה זו נחשבת כחלק מן המעשה המחייב עד שיפטור. ובה חלוק אכילת

ואולם יש מפרשים באופן אחר, שאי אפשר להגדיר פעולה מסוימת שהיא חלק ממעשה המחייב מיתה, אלא אם כן בשעה שנעשה אותו חלק מהפעולה מוכרח הוא שבסופו של דבר

היחיד כדי להוציאו לרשות הרבים מדין "קם ליה בדרכה מיניה":

ואמאי?!

והרי הכא נמי לימא: הגבחה של הכיס — צורך הוצאה היא, ויפטר מן התשלומים! (8)

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, מדובר בכרייתא בכגון שהגביהו לחפץ על מנת להצניעו ברשות היחיד, ורק לאחר שהגביהו נמלך עליו והוציאו לרשות הרבים. והיות ובשעת ההגבהה הוא לא נתכוין להוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים, אין עקירתו הראשונה מחייבתו משום הוצאת שבת, ואינה יכולה לפטור את חיוב הממון. ורק כשנמלך להוציאו הוי עקירה שניה, ורק אז מתחילה מלאכת ההוצאה. (9)

ותמהה הגמרא על פירוש זה: וכי האי גוונא שבשעת עקירה מרשות היחיד לא נתכוין על מנת להוציאו מי חייב כלל על מלאכת הוצאה בשבת?!?

והאמר רבי סימון אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן: אדם המפנה הפצים מזוית לזוית בשבת, ובהיותם בידו נמלך עליהן שלא להניחם בבית, והוציאן — פטור, כיון שלא חיתה עקירה משעה ראשונה לכך. ונמצאת

כיס בשבת, שהגביהו והוציאו מרשות הבעלים והניחו ברשות הרבים, הרי זה חייב לשלם את הגביחה.

ואף שחייב הוא סקילה על הוצאת הכיס מרשות היחיד לרשות הרבים, אין אומרים קם ליה בדרכה מיניה —

כיון שכבר נתחייב בגביחה, כשהגביהה ממקומה, ברשות היחיד, קודם שיבוא לידי איסור סקילה, שהיא רק כשהוציאה והניחה ברשות הרבים.

היה מגרר את הגביחה ויוצא מרשות הבעלים, מגרר אותה ויוצא —

דהיינו שלא הגביהה ברשות הבעלים שיתחייב על "קנין" הגביחה על ידי הגביחה, אלא קנין הגביחה היה בהוצאה מרשות הבעלים.

הרי זה פטור מלשלם על הגביחה, שהרי איסור שבת ואיסור גביחה, החיובים על איסור שבת ועל איסור גביחה באין הן כאחד, שעל זה ועל זה נתחייב כשהוציאו מרשות הבעלים. (7)

ומקשה הגמרא לשיטת רבי אבין מהרישא, שאינו נפטר על ההגבהה שהגביה ברשות

8. מן הסוגיא מתבאר, שדינו של רב חסדא [שהוא כעין הדין המבואר בכרייתא] מתיישב עם דינו של רבי אבין באחת משתי האפשרויות שביארה הגמרא לעיל, ואילו דין הכרייתא אינו מתיישב עם דינו של רבי אבין, והרבה ביאורים נאמרו בדברי הראשונים והאחרונים כאן;

9. נתבאר על פי התוספות.

יתחייב עליו מיתה, וזה דוקא באופן שאין לו שליטה על הדבר, וכזריקת חץ.

אבל המגביה חפץ על מנת לאוכלו, כיון שבכל רגע ורגע יכול הוא להפסיק את פעולתו ולא לאכול את החלב, אין מוגדרת ההגבהה כחלק מהמחייב.

7. בגמרא לקמן בעמוד ב' מתבארת הסיפא של הכרייתא ביתר ביאור.

אי אפשר לומר כך. כי עמידה כדי לכתף, אורחיה הוא, דרך הוא לעמוד כדי לכתף, ואם כן לא נתבטלה ההגבהה והעקירה הראשונה, ועדיין תיקשי, שייפטר על חיוב הגניבה שהוא מתחייב על אותה הגבהה?!

אלא בהכרח, מדברת הברייתא **בעומד לפוש**, שבכך נתבטלה העקירה הראשונה.

והשתא תיקשי: **אבל** אם עמד לכתף — שדרכו בכך — **מאי** יהיה הדין לפי רבי אבין?

שהוא **פטור**, כיון שעקירתו הראשונה צורך לא-ב הנחה היא?!

והרי אם כן, **אדתני** בסיפא דברייתא: היה **מגרר ויוצא** שלא הגביהה **מגרר ויוצא**, **פטור**.

נפלוג התנא של הברייתא, **ונתני בדידה**, במגביה עצמו, שהרי אף בו תמצא — לדעת רבי אבין — פטור על הגניבה, והכי ליתני:

כמה דברים אמורים — שהוא חייב תשלומין על ההגבהה הראשונה — **בעומד** אחר כך **לפוש** ברשות היחיד, היות ונתבטלה העקירה הראשונה. **אבל** כשעמד **לכתף**, שלא נתבטלה עקירה הראשונה, הרי הוא **פטור** כיון שעקירה צורך הנחה היא לרבי אבין?!(1)

אלא, מכח קושיא זו, מיישבת הגמרא באופן

הוצאה זו ללא עקירה המחייבת משום הוצאת שבת?!

ואם כן, האיך אמרו בברייתא "שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור סקילה", ומשמע שכאשר ינוח הכיס ברשות הרבים יתחייב עליו משום איסור שבת. והרי לא היתה עקירה משעה ראשונה לכך?!

ומשנינן: **לא תימא**, אל תאמר ליישב את הקושיא, שמדובר כשהגביהו **על מנת "להצניעו"** ברשות היחיד. **אלא** באמת מדברת הברייתא בכגון כשהגביהו כבר מתחילה **על מנת "להוציאו"**(10) —

וכך יש ליישב כדי שלא תיקשי לרבי אבין מברייתא זו: **הבא**, בברייתא **במאי עסקינן**, שמדובר בה **כשעמד** לאחר שעקר והגביה את הכיס ברשות היחיד. ועמידתו מבטלת את העקירה הראשונה, היות ועמידתו ברשות היחיד יחד עם החפץ שבידו נחשבת כהנחת החפץ שם. וחיובו על מלאכת הוצאה מתחיל רק לאחר מכן, כשחזר ונעקר מהמקום שנעמד בו. כי כיון שעקר ממקום עמידתו, "עקירת גופו — כעקירת החפץ" היא. ולכן אין הוא נפטר על העקירה וההגבהה הראשונה מחיוב ממוץ של גניבה.

ותמהה הגמרא: **עמד** — **למאי?** כשעמד ברשות היחיד אחר עקירה הראשונה, לאיזו מטרה הוא עמד?

אי תמצי לומר שעמד כדי **לכתף** [ליישב את משאו על כתיפן] —

1. כתב תוספות הרא"ש: אפילו אם מכתף נמי חייב, היה יכול להקשות שליפלוג וליתני בדידה בין עמד ללא עמד, אלא שהאמת נקטה

10. לכאורה שפת יתר היא, שהיה להגמרא לומר: "אלא כשעמד", וראה מה שביאר בזה בהגהות "מים חיים".